

LATURA SUBIECTIVĂ A INFRAȚIUNILOR DE NEGLIJENȚĂ ÎN SERVICIU (art.329 din Codul penal)

Igor SERBINOV

Universitatea de Stat din Moldova

În articolul de față se accentuează că, în contextul infracțiunilor prevăzute la art.329 CP RM, are importanță atât atitudinea psihică a făptuitorului față de fapta prejudiciabilă, cât și atitudinea psihică a făptuitorului în raport cu urmările prejudiciabile. Se arată că nu este cu putință ca făptuitorul să manifeste intenție față de fapta prejudiciabilă sau urmările prejudiciabile prevăzute la art.329 CP RM. Este argumentat de ce atitudinea psihică a făptuitorului, în raport cu urmările prejudiciabile, nu poate fi considerat un criteriu suficient pentru a delimita infracțiunile prevăzute la art.329 CP RM de cele prevăzute la art.327 CP RM. Se relevă: nu se poate susține că, după abrogarea art.331 CP RM, incriminarea faptei de refuz de a îndeplini legea a continuat în art.329 CP RM. Se ajunge la concluzia că infracțiunile, prevăzute la art.329 CP RM, nu pot fi infracțiuni prelungite. Însă ele pot fi infracțiuni continue.

Cuvinte-cheie: *neglijență în serviciu; latura subiectivă a infracțiunii; vinovăție; imprudență; încredere exagerată; intenție; infracțiune prelungită; infracțiune continuă; concurs de infracțiuni.*

THE SUBJECTIVE SIDE OF THE OFFENCES RELATED TO NEGLIGENCE IN THE WORKPLACE (art.329 of the Penal Code)

This article emphasizes that, in the context of the offences provided by art.329 PC RM, it is important both the psychological attitude of the offender towards the prejudicial act and the psychological attitude of the offender in relation to the prejudicial consequences. It is shown that, it is impossible for the offender to show intent in relation to the prejudicial act or the prejudicial consequences set out under art.329 PC RM. It is argued why the psychological attitude of the offender in relation to the prejudicial consequences cannot be considered sufficient to carry out the delimitation between the offences referred to at art.329 PC RM and the offences stipulated in art.327 PC RM. Furthermore, it is determined that: after the abrogation of art.331 PC RM, we cannot claim that the incrimination of the offence of refusal to obey lawful instruction continued under art.329 PC RM. It is concluded that the offences provided by art.329 PC RM cannot be considered as prolonged offences. But, the offences in question may be considered as continuing offences.

Keywords: *negligence in the workplace; the subjective side of the offence; guilt; imprudence; excessive trust; intention; prolonged offence; continuing offence; competition of offences.*

În opinia lui V. Dongoroz, „latura subiectivă a conținutului fiecărei infracțiuni constă în totalitatea condițiilor cerute de lege cu privire la atitudinea psihică a făptuitorului sub raportul conștiinței și voinței sale față de materialitatea faptei săvârșite – acțiune, inacțiune, raport de cauzalitate, rezultat – pentru ca acea faptă să constituie infracțiune” [1].

Infracțiunile, prevăzute la art.329 CP RM, sunt singurele infracțiuni prevăzute în cap. XV al părții speciale a Codului penal, care presupun vinovăție sub formă de imprudență. În contextul acestor infracțiuni, are importanță atât atitudinea psihică a făptuitorului față de fapta prejudiciabilă, cât și atitudinea psihică a făptuitorului în raport cu urmările prejudiciabile. În acest plan, N.I. Hudeakova menționează că infracțiunile de neglijență în serviciu sunt singurele infracțiuni de serviciu care presupun manifestarea imprudenței atât față de fapta prejudiciabilă, cât și față de urmările prejudiciabile [2]. O opinie similară este exprimată de M.A. Tâneanaia [3].

În continuare, în primul rând, va fi examinată atitudinea psihică a făptuitorului față de fapta prejudiciabilă prevăzută la art.329 CP RM. În acest context, are dreptate A.I. Râjankov când susține: „Fapta pre-

judiciabilă este săvârșită din imprudență în ipoteza în care acțiunea sau inacțiunea făptuitorului implică nu o opunere directă intereselor de serviciu, dar o atitudine neglijentă sau neconștiincioasă față de obligațiile sale de serviciu” [4].

De cele mai multe ori, în normele din partea specială a Codului penal se circumstanțiază doar atitudinea psihică a făptuitorului față de urmările prejudiciabile. În cazuri mai rare, în textul Codului penal se menționează expres atitudinea psihică a făptuitorului față de acțiunea sau inacțiunea prejudiciabilă: „încălcarea intenționată de către o persoană cu funcție de răspundere a procedurii legale de asigurare și de realizare a dreptului de acces la informație” (art.180); „împiedicarea intenționată a activității mass-media sau a jurnalistului” (art.180¹); „declarațiile intenționat false, operarea intenționată cu înscrisuri false în documentele ce țin de protecția proprietății intelectuale, precum și falsificarea documentelor necesare eliberării titlului de protecție, perfectarea intenționată a documentelor falsificate sau prezentarea intenționată a documente cu date care subminează autoritatea solicitantului de protecție a obiectului de proprietate intelectuală” (art.185³); „încălcarea din neglijență de către medic

sau de către un alt lucrător medical a regulilor sau metodelor de acordare a asistenței medicale” (art.213); „folosirea imprudentă a focului sau a unor surse de pericol sportit” (alin. (1) art.232); „aceleași acțiuni săvârșite din imprudență” (alin. (2) art.245²); „păstrarea neglijentă a armelor de foc și a munițiilor” (art.291); „neexecutarea ordinului din neglijență sau din lipsă de conștiinciozitate” (alin. (4) art.364); „atitudinea neglijentă a șefului sau a unei alte persoane cu funcție de răspundere față de serviciul militar” (alin. (1) art.378) etc. În același registru de exemple se înscrie art.329 CP RM.

În planul dreptului comparat, menționăm că o singură cauză subiectivă a neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare a obligațiilor de serviciu se indică în: art.367 Cod penal al Ucrainei [5] și în art.342 Cod penal al Republicii Georgia [6] (ambele aceste articole fiind corespondente cu art.329 CP RM). În aceste două cazuri, dispoziția incriminătoare conține mențiunea cu privire la atitudinea neconștiincioasă a făptuitorului față de obligațiile sale de serviciu. Pentru comparație, în dispoziția art.329 CP RM sunt nominalizate două cauze subiective ale neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare a obligațiilor de serviciu: 1) atitudinea neglijentă față de obligațiile de serviciu; 2) atitudinea neconștiincioasă față de obligațiile de serviciu. În opinia lui S. Brînza și V. Stati, „aceste cauze au un caracter alternativ. În același timp, lista lor este exhaustivă. De aceea, nu poate fi aplicat alin. (1) art.329 CP RM în cazul în care oricare alte cauze stau la baza neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare de către o persoană publică a obligațiilor de serviciu, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice” [7].

Care este înțelesul noțiunilor „atitudinea neglijentă față de obligațiile de serviciu” și „atitudinea neconștiincioasă față de obligațiile de serviciu”?

V. Cușnir încearcă să caracterizeze laolaltă cele două noțiuni: „Atitudinea neglijentă sau neconștiincioasă față de obligațiile de serviciu se exprimă prin indiferență și iresponsabilitate, lenevie și delăsare, supraapreciere, caracteristice făptuitorului” [8]. S.Brînza și V.Stati definesc separat fiecare dintre cele două noțiuni: „Atitudinea neglijentă față de obligațiile de serviciu presupune o poziție necugetată, negândită, neînțeleaptă a făptuitorului. La rândul său, atitudinea neconștiincioasă față de obligațiile de serviciu presupune o poziție de complezență sau o lipsă de onestitate a făptuitorului” [9]. Într-o manieră apropiată, aceleași două noțiuni sunt definite de G.U. Kali-eva: „Atitudinea neconștiincioasă față de obligațiile de serviciu trebuie privită ca neacordare a atenției tuturor obligațiilor de serviciu sau unora dintre ele, abordare a acestor obligații ca fiind neimportante și care nu implică necesarmente executarea unei sarcini.

Atitudinea neglijentă față de obligațiile de serviciu presupune acordarea unei atenții insuficiente acestor obligații, îndeplinirea lor fără rigurozitatea și diligența care s-ar cuveni” [10]. Nu în ultimul rând, în pct. 12.1 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.7 din 15.05.2017 cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu, se menționează: „Prin „atitudine neglijentă față de obligațiile de serviciu” se înțelege un comportament nehibzuit, inadecvat sau chiar dezinvolt, pe care-l manifestă făptuitorul în exercițiul funcției, pe când atitudinea neconștiincioasă față de obligațiile de serviciu presupune un comportament lipsit de loialitate și onestitate” [11].

Putem oare afirma că: atitudinea neglijentă față de obligațiile de serviciu presupune manifestarea de către făptuitor a neglijenței față de fapta prejudiciabilă; atitudinea neconștiincioasă față de obligațiile de serviciu presupune manifestarea de către făptuitor a încrederii exagerate față de fapta prejudiciabilă?

După S. Brînza și V. Stati, „dacă făptuitorul manifestă o atitudine neglijentă față de obligațiile de serviciu, atunci, față de urmările prejudiciabile, dovedește imprudență concretizată sub formă de neglijență. Dacă însă făptuitorul manifestă o atitudine neconștiincioasă față de obligațiile de serviciu, atunci față de urmările prejudiciabile dovedește fie încredere exagerată, fie neglijență” [12]. O părere asemănătoare este exprimată de E.V. Țariov [13]. De asemenea, în pct. 12.2 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.7 din 15.05.2017 cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu, se explică: „Dacă cauza subiectivă a neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare a obligațiilor de serviciu rezidă în atitudinea neglijentă față de obligațiile de serviciu, atunci făptuitorul manifestă față de urmările prejudiciabile doar imprudență sub formă de neglijență. În opoziție, dacă cauza subiectivă a neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare a obligațiilor de serviciu constă în atitudinea neconștiincioasă față de obligațiile de serviciu, atunci făptuitorul manifestă față de urmările prejudiciabile imprudență sub formă de neglijență sau sub formă de încredere exagerată” [14].

Nu este clar pe ce se bazează asemenea interpretări. Or, așa cum afirmă just V.A. Kocerga, „în fiecare dispoziție de incriminare, forma de vinovăție trebuie stabilită pe calea interpretării legii” [15]. Noțiunea „atitudinea neconștiincioasă” nu este definită nici în legea penală, nici în alte acte normative. De aceea, nu este de mirare că, în doctrina penală, apar interpretări de genul următor: „Faptul că la caracterizarea

neglijenței în serviciu legiuitorul folosește sintagma «ca rezultat al unei atitudini neglijente sau neconștiincioase față de obligațiile de serviciu», încă nu denotă că făptuitorul manifestă imprudență” [16]; „Are o atitudine neconștiincioasă față de obligațiile de serviciu și acea persoană cu funcție de răspundere care, cu intenție, nu îndeplinește sau îndeplinește necorespunzător obligațiile sale de serviciu” [17]; „Neglijența în serviciu poate presupune intenția sau imprudența față de fapta prejudiciabilă” [18]; „Este posibil ca făptuitorul să manifeste intenție în raport cu fapta prejudiciabilă” [19]; „În art.329 CP RM lipsește mențiunea cu privire la forma de vinovăție. Rezultă că infracțiunile prevăzute la acest articol pot fi săvârșite nu doar din imprudență, ci și intenționat” [20, 21]. După cum se vede, exponenții unor asemenea puncte de vedere admit posibilitatea ca fapta prejudiciabilă din cadrul infracțiunilor de neglijență în serviciu să fie comisă cu intenție.

O asemenea abordare amintește de modelele legislative consacrate în unele norme din legislația penală străină, care sunt corespondente cu art.329 CP RM: art.1 din cap. 20 Cod penal al Regatului Suediei [22]; §148 Cod penal al Regatului Danemarcei [23]; art.397 Cod penal al Republicii Populare Chineze [24]. În aceste norme, în aceeași dispoziție se incriminează fapte care, în Codul penal al Republicii Moldova, sunt incriminate în art.327 și 329. Nu considerăm oportună recepționarea unor asemenea modele legislative. Cele două forme de vinovăție sunt diferențiate tocmai pentru că implică un grad prejudiciabil diferit. Această diferențiere trebuie promovată în toate normele din partea specială a legii penale.

După această digresiune, consemnăm că noțiunea „atitudine neconștiincioasă”, utilizată în art.329 CP RM, se caracterizează prin imprevizibilitate.

Din art.18 CP RM, putem deduce înțelesul noțiunilor care desemnează cele două tipuri de imprudenței: „încredere exagerată” („persoana [...] își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, a prevăzut urmările ei prejudiciabile, dar considera în mod ușuratic că ele vor putea fi evitate”) și „neglijență” („persoana [...] își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, a prevăzut urmările ei prejudiciabile, dar [...] nu își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, nu a prevăzut posibilitatea survenirii urmărilor ei prejudiciabile, deși trebuia și putea să le prevadă”). Luând în considerare prevederile acestui articol, propunem ca, în dispoziția alin. (1) art.329 CP RM, sintagma „unei atitudini neglijente sau neconștiincioase” să fie substituită prin sintagma „neglijenței sau al încrederei exagerate”. Un astfel de model legislativ este consacrat în art.331 Cod penal al Republicii Kârgâze [25].

Din această perspectivă, suntem de acord cu cele

menționate în pct. 81 al Deciziei Curții Constituționale a României nr.405 din 15.06.2016 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.246 Cod penal din 1969, ale art.297 alin. (1) Cod penal și ale art.13² din Legea nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție: „Atunci când intenția legiuitorului este aceea de a sancționa faptele săvârșite cu forma de vinovăție a culpei, acesta este obligat să specifice, în mod expres, acest lucru în cuprinsul infracțiunii. De altfel, Curtea constată că încălcarea din culpă de către un funcționar public a unei îndatoriri de serviciu, prin neîndeplinirea acesteia sau prin îndeplinirea ei defectuoasă, dacă prin aceasta se cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice constituie infracțiunea de neglijență în serviciu reglementată în art.298 din Codul penal, iar nu infracțiunea de abuz în serviciu” [26].

Substituirea în art.329 CP RM a sintagmei „unei atitudini neglijente sau neconștiincioase” prin sintagma „neglijenței sau al încrederei exagerate” este preferabilă în comparație cu soluția pe care ne-o sugerează M.A. Tâneanaia: sintagmele „atitudinea neglijentă” și „atitudinea neconștiincioasă”, folosite la caracterizarea neglijenței în serviciu, ar trebui excluse din textul dispoziției incriminatoare corespunzătoare [27]. Modificarea, pe care o propunem, va fi în măsură să consacre ideea că dispozițiile din partea generală a Codului penal (în particular, dispoziția art.18 CP RM) sunt de aplicabilitate generală, găsindu-și dezvoltarea în dispozițiile din partea specială a Codului penal. În afară de aceasta, modificarea propusă de noi va permite delimitarea precisă a infracțiunilor prevăzute la art.329 CP RM de cele prevăzute la art.327 CP RM. Or, să nu uităm că infracțiunile prevăzute la art.327 CP RM pot fi comise nu doar prin acțiune, ci și prin inacțiune. În plus, față de urmările grave, indicate la lit.c) alin. (2) art.327 CP RM, făptuitorul manifestă imprudență. Luând în considerare aceste similarități (care posedă potențialitatea de a genera confuzii) dintre infracțiunile prevăzute la art.327 și 329 CP RM, considerăm oportună modificarea dispoziției art.329 CP RM. Adoptarea modificării, pe care o recomandăm, ar exclude definitiv supoziția că atitudinea psihică a făptuitorului cu privire la fapta prejudiciabilă, prevăzută la art.329 CP RM, s-ar putea exprima în intenție.

Analiza practicii judiciare demonstrează că astfel de supoziții sunt posibile. Astfel, într-o speță, *potrivit părții acuzării, I. A. a săvârșit cu intenție infracțiunea prevăzută la lit.a) alin. (2) art.329 CP RM. Drept urmare, I. A. a fost achitat* [28]. Într-o altă speță, *H. M. a fost condamnat conform alin. (1) art.329 CP RM. Aceasta deși T. E. a introdus intenționat, în raportul de examinare medico-legală nr.316 din 13.09.2006,*

informații care nu corespundeau realității [29]. Sub același aspect, suntem de acord cu poziția Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău în următoarea speță: *G. E. a fost achitată de săvârșirea infracțiunii prevăzute la alin. (1) art.329 CP RM, deoarece s-a stabilit că mărimea daunelor cauzate este de 27.574,83 lei. În apelul declarat, procurorul a solicitat ca fapta lui G. E. să fie calificată în baza art.313 „Excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu” din Codul contravențional. Colegiul penal al Curții de Apel Chișinău a respins acest apel* [30]. Într-adevăr, fapta prevăzută la art.313 Cod contravențional poate fi comisă doar cu intenție. Iar G.E. a manifestat imprudență, nu intenție. În aceste condiții, ar fi inadmisibilă aplicarea substitutivă a respectivei norme contravenționale.

În aceeași ordine de idei, ne exprimăm nedumerirea în legătură cu soluția de calificare din următoarea speță: *G. V. a fost condamnată conform lit.b) alin. (2) art.329 și lit.d) alin. (2) art.361 CP RM. În fapt, aceasta a deținut funcția de specialist pentru reglementarea regimului funciar al Primăriei satului C., raionul Râșcani. În anii 2012 și 2013, la solicitarea unor factori de decizie ai întreprinderii „A.T.” SRL, fără a examina în modul corespunzător cazul și fără a verifica dacă există contracte de subarendă a plantațiilor multianuale încheiate cu întreprinderea în cauză, a întocmit, a semnat, a înregistrat și a eliberat factorilor de decizie ai întreprinderii „A.T.” SRL documente oficiale false care acordă drepturi sau eliberează de obligații. În baza acestor documente false, respectivii factori de decizie au obținut de la Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură compensații nerambursabile în domeniul asigurării riscului de producție în agricultură în mărime de 890.505,00 lei* [31]. În această speță, G.V. comite o singură faptă. De aceea, nu este întemeiată reținerea la calificare a concursului de infracțiuni. Dacă G.V. a manifestat imprudență față de îndeplinirea obligațiilor de serviciu (și anume – față de verificarea conținutului informației care a fost reflectată în documente), atunci cum putea ea să manifeste intenție față de falsitatea documentelor pe care le-a întocmit, le-a semnat, le-a înregistrat și le-a eliberat?

Într-o altă speță, nu este clar dacă făptuitorul a manifestat intenție sau imprudență față de fapta prejudiciabilă. *Drept urmare, în decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție se menționează: „În sentința primei instanțe, infracțiunea nu este descrisă conform calificării efectuate. Astfel, fapta reținută în sarcina inculpatului nu cuprinde elementele caracteristice neglijenței în serviciu, deoarece din conținutul părții descriptive rezultă că N.A. a ignorat prevederile dispoziției nr.01/362 din 17.03.2004. Aceasta înseamnă că acțiunea a fost săvârșită cu intenție”* [32]. Într-adevăr, într-un asemenea context, „a ignora” putea să însemne doar „a refuza în mod

conștient să cunoască și să aplice”. Nu este cu puțință a refuza ceva din imprudență.

Supra am analizat atitudinea psihică a făptuitorului față de fapta prejudiciabilă prevăzută la art.329 CP RM. În cele ce urmează, va fi supusă examinării atitudinea psihică a făptuitorului în raport cu urmările prejudiciabile prevăzute în același articol.

După V.G. Anpilogova, „Manifestarea intenției față de urmările prejudiciabile ale neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare a obligațiilor de serviciu condiționează calificarea faptei ca abuz de putere sau abuz de serviciu” [33]. La rândul său, V.N. Borkov afirmă: „Deosebirea dintre neglijența în serviciu, pe de o parte, și abuzul de putere sau abuzul de serviciu, pe de altă parte, constă în aceea că, în primul caz, făptuitorul fie consideră în mod ușuratic că urmările prejudiciabile vor fi evitate, fie nu prevede posibilitatea survenirii urmărilor prejudiciabile. Astfel, în ipoteza neglijenței în serviciu, urmările prejudiciabile au un caracter probabilistic. Dimpotrivă, în cazul abuzului de putere sau a abuzului de serviciu, urmările prejudiciabile au un caracter inevitabil” [34]. Accentuăm că, din perspectiva legii penale autohtone, aceste afirmații nu întotdeauna își confirmă valabilitatea. Or, așa cum menționează S. Brînza și V. Stati, față de urmările grave, specificate la alin. (2) art.327 CP RM, făptuitorul manifestă imprudență [35]. Astfel, imprudența poate fi manifestată și față de urmările prejudiciabile din cadrul infracțiunilor de abuz de putere sau abuz de serviciu. De aceea, atitudinea psihică a făptuitorului în raport cu urmările prejudiciabile nu poate fi considerat un criteriu suficient pentru a delimita infracțiunile prevăzute la art.329 CP RM de cele prevăzute la art.327 CP RM.

În opinia lui N. I. Hudeakova, în cazul neglijenței în serviciu, făptuitorul poate manifesta intenție indirectă față de urmările prejudiciabile [36]. Nu putem accepta o asemenea poziție, care presupune confundarea infracțiunilor prevăzute la art.329 CP RM cu cele prevăzute la art.327 CP RM.

Este adevărat că imprudența, concretizată în încrederea exagerată, se aseamănă în anumite privințe cu intenția indirectă. Cu toate acestea, există un criteriu care permite disocierea precisă a încrederii exagerate de intenția indirectă. Sub acest aspect, A. Șavga susține: „După factorul intelectual, încrederea exagerată are unele similitudini cu intenția indirectă, deoarece în ambele cazuri făptuitorul conștientizează că încalcă anumite interdicții legale și prevede posibilitatea survenirii urmărilor prejudiciabile. Dar, spre deosebire de intenția indirectă, în cadrul căreia făptuitorul prevede posibilitatea reală de survenire a urmărilor prejudiciabile, în cazul încrederii exagerate, această previziune poartă un caracter abstract: subiectul prevede că fapta săvârșită poate cauza urmări prejudiciabile, dar presupune că în cazul concret acestea nu vor surveni”

[37]. O poziție similară are Gh. Ulianovschi: „Când făptuitorul nu se bazează pe niciun temei care ar putea preîntâmpina rezultatul, ci pe hazard, pe întâmplare, vinovăția sa va îmbrăca forma intenției, întrucât în asemenea caz ea echivalează cu acceptarea urmărilor prevăzute. În situația încrederii exagerate făptuitorul crede sincer, dar greșit, exagerat că rezultatul nu se va produce, și această încredere îl însoțește pe tot parcursul activității sale. La intenție, persoana, prevăzând posibilitatea survenirii rezultatului, îl acceptă în mod conștient și nu face niciun efort pentru preîntâmpinarea lui” [38].

Din aceste două opinii, reiese că, în cazul încrederii exagerate, posibilitatea de producere a urmărilor prejudiciabile are un caracter abstract; în cazul intenției indirecte, această posibilitate are un caracter real. Prevederea posibilității abstracte de producere a urmărilor prejudiciabile se exprimă în aceea că făptuitorul prevede posibilitatea producerii acestora, în general, în toate cazurile de o asemenea natură, însă exclude producerea urmărilor prejudiciabile în cazul faptei sale concrete. În contrast, prevederea posibilității reale de producere a urmărilor prejudiciabile constă în aceea că făptuitorul prevede posibilitatea producerii acestora ca rezultat al faptei sale, nu posibilitatea producerii urmărilor prejudiciabile în general în toate cazurile de o asemenea natură.

A.S. Japparova propune ca dispoziția incriminatoare cu privire la neglijența în serviciu să fie completată, astfel încât omisiunea intenționată, săvârșită de persoana cu funcție de răspundere, să intre sub incidența acestei dispoziții [39].

Considerăm că o astfel de remaniere legislativă n-ar trebui operată în art.329 CP RM. Cu această ocazie, amintim că art.243 Cod penal al României din 1936 [40] stabilea răspunderea pentru delictul de refuz de serviciu datorat legalmente, care presupunea că „funcționarul public refuză, omite sau întârzie pe nedrept îndeplinirea unui act, la care este obligat în viziunea funcțiunii sau serviciului său”. O faptă similară era prevăzută la art.331 CP RM, care a fost abrogat prin Legea nr.277 din 18.12.2008 pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova [41]. Acest articol stabilea răspunderea pentru refuzul persoanei cu funcție de răspundere de a îndeplini legea, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite prin lege ale persoanelor fizice sau juridice. Cuvântul „refuz”, care desemna „*verbum regens*” în cazul respectivei infracțiuni, denotă manifestarea intenției. Această supoziție îți găsește confirmarea în literatura de specialitate [42-45]. În context, este cazul să reprodusem părerea lui C. Mitrache: „Nu se poate pune semnul egalității între abrogarea unei norme care prevede o faptă ca infracțiune și dezincriminarea acelei fapte, fiindcă este posibil ca incriminarea faptei să

continue printr-un alt text de lege care existase paralel cu dispoziția abrogată” [46]. Nu se poate susține că, după abrogarea art.331 CP RM, incriminarea faptei de refuz de a îndeplini legea a continuat în art.329 CP RM. Aceasta se explică tocmai prin diferența ce caracterizează forma de vinovăție în cazul neglijenței în serviciu și al refuzului de a îndeplini legea.

În aceeași ordine de idei, consemnăm că art.99 Cod penal al RSS Ucrainene din 1927 (care a fost aplicat pe teritoriul actual al Republicii Moldova până la 24.04.1961, data intrării în vigoare a Codului penal din 1961) stabilea răspunderea pentru „fie omisiunea autorităților, adică neîndeplinirea de către persoana cu funcție de răspundere a acțiunilor pe care aceasta trebuia, în virtutea obligațiilor sale de serviciu, să le îndeplinească, fie neglijența în serviciu, adică atitudinea neglijentă sau neconștiincioasă față de obligațiile de serviciu, care a provocat procrastinare, încetineală în ținerea documentelor și alte asemenea deficiențe” [47]. O comasare similară a neglijenței în serviciu și a refuzului factorului de decizie de a îndeplini legea o atestăm în art.319 Cod penal al Republicii Letonia [48] și în art.328 Cod penal al Republicii Italiene [49] (ambele aceste articole fiind corespondente cu art.329 CP RM).

În opinia noastră, nici aceste modele legislative n-ar trebui implementate în legea penală autohtonă. Cu acest prilej, reiterăm cele afirmate anterior: cele două forme de vinovăție – intenția și imprudența – sunt diferențiate tocmai pentru că implică un grad prejudiciabil diferit. Această diferențiere trebuie promovată în toate normele din partea specială a legii penale.

În alt context, este de menționat că, în unele articole din legile penale străine, care sunt corespondente cu art.329 CP RM, în dispoziția incriminatoare este specificat că făptuitorul manifestă imprudență față de urmările prejudiciabile. Ne referim la art.315 Cod penal al Republicii Armenia [50], art.371 Cod penal al Republicii Kazahstan [51], art.331 Cod penal al Republicii Kârgâze [52], art.322 Cod penal al Republicii Tadjikistan [53] și art.188 Cod penal al Republicii Turkmennistan [54]. În art.329 CP RM lipsește mențiunea expresă privind forma de vinovăție pe care făptuitorul o manifestă în raport cu urmările prejudiciabile.

În opinia noastră, nu este oportună indicarea în art.329 CP RM a formei de vinovăție manifestată față de urmările prejudiciabile. O asemenea indicare ar fi de prisos, odată ce *supra* am propus specificarea în dispoziția acestui articol a atitudinii făptuitorului (neglijență sau încrederea exagerată) în raport cu fapta prejudiciabilă. Din art.18 CP RM deducem: dacă făptuitorul manifestă imprudență față de fapta prejudiciabilă, atunci nu este cu puțință ca acesta să manifeste intenție față de urmările prejudiciabile.

În altă ordine de idei, imprudența, ca formă a

vinovăției, trebuie delimitată de așa-numitul „caz fortuit”, care presupune lipsa vinovăției. În corespundere cu alin. (2) art.51 CP RM, „răspunderii penale este supusă numai persoana vinovată de săvârșirea infracțiunii prevăzute de legea penală”. Conform alin. (2) art.6 CP RM, „răspunderii penale și pedepsei penale este supusă numai persoana care a săvârșit cu intenție sau din imprudență o faptă prevăzută de legea penală”. Potrivit art.20 CP RM, „fapta se consideră săvârșită fără vinovăție dacă persoana care a comis-o nu își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, nu a prevăzut posibilitatea survenirii urmărilor ei prejudiciabile și, conform circumstanțelor cauzei, nici nu trebuia sau nu putea să le prevadă”.

Interpretând dispozițiile art.329 CP RM prin prisma art.20 CP RM, putem afirma: art.329 CP RM nu poate fi aplicat, dacă făptuitorul nu-și dă seama de caracterul prejudiciabil al neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare a obligațiilor sale de serviciu, nu prevede posibilitatea survenirii daunelor în proporții mari intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, a decesului unei persoane sau a altor urmări grave și, conform circumstanțelor cauzei, nici nu trebuia sau nu putea să prevadă producerea unor asemenea urmări. Sub acest aspect, suntem solidari cu I. Pascu, care susține: „Dacă făptuitorul era cu totul inapt îndeplinirii actului cu care a fost însărcinat ori se află în imposibilitatea să prevadă consecințele care s-au produs sau dacă nu și-a îndeplinit îndatoririle de serviciu din cauze independente de voința sa, nu se poate vorbi de culpă, putându-se reține în favoarea sa un caz fortuit” [55].

În context, comportă interes următoarele spețe: *instanța de apel l-a achitat pe G.O. de învinuirea de comitere a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.329 CP RM. În decizia acestei instanțe se menționează: „Nu se poate deduce în ce constă vinovăția lui G.O. Chiar partea acuzării constată că I.G. a eludat controlul vamal. I.G. a trecut frontiera vamală nu prin punctul de control vamal, dar într-un loc nepermis pentru aceasta. În asemenea condiții, inculpatul G.O. se afla în imposibilitatea de a efectua controlul vamal al unității de transport conduse de I.G.”* [56]; *C.P., primar al satului G., raionul Cahul, și M.T., asistent social în primăria aceluiași sat, au fost achitați de învinuirea de comitere a infracțiunii prevăzute la lit.a) alin. (2) art.329 CP RM. Potrivit sentinței de achitare, înecul victimei M. G. a reprezentat un accident tragic, un fapt întâmplător, imprevizibil, care s-a produs indiferent de voința cuiva și fără vinovăție*” [57]; *în recursul ordinar declarat de inculpatul P.I., admis de Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție, se menționează: în dosar nu există nicio probă care ar dovedi existența laturii subiective. P. I. nu putea să conștientizeze posibilitatea survenirii urmărilor pre-*

judiciabile exprimate în încasarea de la Oficiul Cadastral Teritorial Chișinău a sumei de bani în contul anulării înscrierii dreptului în Registrul bunurilor imobile. Or, legislația în vigoare nu prevede o asemenea modalitate de apărare a drepturilor pretinsului proprietar [58].

În viziunea N. I. Hudeakova, dacă se stabilește că făptuitorul nu trebuia și nu putea să prevadă urmările prejudiciabile, lipsește temeiul aplicării răspunderii pentru neglijența în serviciu [59]. Împărtășim această opinie. Acel aspect, că făptuitorul trebuia și putea să prevadă urmările prejudiciabile, este caracteristic pentru infracțiunile prevăzute la art.329 CP RM. Aspectul în cauză ne permite să deosebim respectivele infracțiuni de o faptă săvârșită fără vinovăție (cazul fortuit).

În această ordine de idei, este necesar să facem următoarea precizare: lipsa de vinovăție nu poate avea drept cauză necunoașterea sau cunoașterea greșită a legii. Aceasta rezultă din principiul „*nemo censetur ignorare legem*” („nimeni nu se poate apăra invocând necunoașterea legii”). Astfel, într-o speță, *U.R., S.Z., U.A. și S.I. au fost achitați de învinuirea de săvârșire a infracțiunii prevăzute la alin. (1) art.329 CP RM. Ulterior, în apelul pe care l-a declarat, procurorul a menționat just: „Necunoașterea legislației și a procedurii legale de vindere a terenurilor nu poate fi considerat temei de achitare*” [60].

În alt context, cunoaștem că concursul de intenții are ca efect concursul de infracțiuni. Se poate oare susține că concursul de imprudențe are ca efect concursul de infracțiuni?

Formularea unei astfel de întrebări este inspirată de unele viziuni doctrinare. Astfel, A. Borodac opinează: „Adeseori, persoana cu funcție de răspundere comite acțiunile și inacțiunile sistematic, adică zilnic, lunar sau anual. Este însă de ajuns o singură neîndeplinire a obligațiilor de serviciu” [61]. Din punctul de vedere al lui S.Brînza și V.Stati, „nu se exclude ipoteza unei manifestări singulare de neîndeplinire sau de îndeplinire necorespunzătoare a obligațiilor de serviciu. Însă, de regulă, mecanismul săvârșirii infracțiunilor specificate la art.329 CP RM se caracterizează prin realizarea unui sistem de acțiuni (inacțiuni)” [62]. De asemenea, V. Cușnir afirmă: „Neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare de către funcționari a îndatoririlor care le revin poate să vizeze o anumită obligație concretă sau un cerc de obligații, care, la rândul lor, determină un lanț de inacțiuni sau acțiuni interdependente care se înscriu în rezoluția infracțională unică a neglijenței în serviciu” [63]. Totuși, din aceste opinii nu reiese cu claritate dacă, de exemplu, neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare relativ îndelungată de către o persoană publică a obligațiilor de serviciu ca rezultat al unei atitudini neglijente sau neconștiințioase față de ele, în cazul în care aceasta a

cauzat daune în proporții mari intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, constituie o singură infracțiune prevăzută la art.329 CP RM sau mai multe infracțiuni prevăzute de acest articol.

N. I. Hudeakova încearcă să introducă o notă de claritate în analiza aspectului de față: „De regulă, neglijența în serviciu se exprimă în neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare nu a unei singure acțiuni de serviciu, dar a unui șir de asemenea acțiuni. În astfel de situații, cele săvârșite trebuie privite în ansamblu ca o singură infracțiune” [64]. La fel, A.-I. Stoian relevă: „Putem identifica o unitate naturală de infracțiune în cazul încălcării repetate din imprudență, de către aceeași persoană a atribuțiilor sale de serviciu, în condiții identice care să nu izoleze actele săvârșite, ci să le atribuie configurația unui mod de lucru al unei practici. Totalitatea acestor încălcări constituie o conduită unitară concretă în cadrul căreia individualitatea actelor componente se estompează până la limita la care ele încetează de a avea o semnificație penală autonomă, producând un rezultat infracțional unic (de exemplu, [...] neglijența în serviciu – art.329 CP RM). La baza acestei conduite se află o poziție subiectivă unică, concretizată în neglijență sau ușurință față de modul aducerii la îndeplinire a atribuțiilor de serviciu și de urmările neîndeplinirii sau îndeplinirii defectuoase a acestora” [65].

Să se refere oare acești autori la infracțiunea unică prelungită? Conform alin. (1) art.30 CP RM, „se consideră infracțiune prelungită fapta săvârșită cu intenție unică, caracterizată prin două sau mai multe acțiuni infracționale identice, comise cu un singur scop, alcătuind în ansamblu o infracțiune”. După cum se poate vedea, această definiție vizează infracțiunea unică prelungită săvârșită cu intenție. De aceea, nu putem recurge la ea în contextul analizei infracțiunilor prevăzute la art.329 CP RM. În aceste condiții, nu putem accepta punctul de vedere exprimat de C. Strat: „Cu referire la infracțiunea de neglijență în serviciu, se poate reține săvârșirea acestei infracțiuni în formă continuată (adică prelungită – *n.a.*) când se constată că făptuitorul a luat hotărârea de a își neîndeplini în mod corespunzător atribuțiile de serviciu (neîndeplinire intenționată) și nu își îndeplinește corespunzător atribuțiile de serviciu la diferite intervale de timp, dar, față de urmările imediate corespunzătoare fiecărei neîndepliniri în parte, făptuitorul are ca formă a vinovăției culpa” [66]. În context, are dreptate C. Duvac când afirmă: „Lipsa de hotărâre infracțională, inerentă oricărei infracțiuni din culpă, duce la lipsa de unitate între mai multe acțiuni (inacțiuni)” [67]. Într-adevăr, în cazul infracțiunilor comise din imprudență, nu putem vorbi despre hotărâre (rezoluție) infracțională. Or, cât privește infracțiunea unică prelungită, aceasta presupune tocmai o succesiune de hotărâri (rezoluții) infracționale.

Așadar, infracțiunile, prevăzute la art.329 CP RM, nu pot fi infracțiuni prelungite. Însă, ele pot fi infracțiuni continue. În acest sens, I. Pascu afirmă: de regulă, infracțiunea de neglijență în serviciu este de consumare imediată, dar, uneori, poate avea și caracterul unei infracțiuni continue, mai cu seamă când elementul material constă în neîndeplinirea unei îndatoriri de serviciu [68].

Conform alin. (1) art.29 CP RM: „Se consideră infracțiune continuă fapta care se caracterizează prin săvârșirea neîntreruptă, timp nedeterminat, a activității infracționale”. După A.-I. Stoian, „sunt infracțiuni continue săvârșite prin inacțiune acele infracțiuni care se comit prin neîndeplinirea unei obligații ce poate fi executată pe un termen relativ îndelungat de timp sau pe un termen nedeterminat” [69].

Potrivit alin. (2) art.29 CP RM, „infracțiunea continuă se consumă din momentul încetării activității infracționale sau datorită survenirii unor evenimente care împiedică această activitate”. Prin prisma acestei dispoziții, constatăm că temeiul de aplicare a art.329 CP RM presupune întrunirea următoarelor două condiții: 1) fie încetarea comiterii faptei de neîndeplinire sau îndeplinire necorespunzătoare a obligațiilor de serviciu ca rezultat al unei atitudini neglijente sau neconștiințioase față de ele, fie survenirea unor evenimente care împiedică săvârșirea acestei fapte; 2) producerea, ca rezultat al respectivei fapte, fie a daunelor în proporții mari intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, fie a decesului unei persoane, fie a altor urmări grave. Așadar, tocmai producerea oricăreia dintre urmările prejudiciabile, indicate în art.329 CP RM, este în măsură să confirme că vinovăția făptuitorului și-a produs efectul.

În alte situații, este posibil ca, de exemplu, după producerea decesului unei persoane (ca rezultat al neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare de către o persoană publică a obligațiilor de serviciu ca rezultat al unei atitudini neglijente sau neconștiințioase față de ele), aceeași persoană publică să nu îndeplinească sau să îndeplinească necorespunzător obligațiile de serviciu ca rezultat al unei atitudini neglijente sau neconștiințioase față de ele. Într-o asemenea situație, apar condițiile pentru atestarea unui concurs de infracțiuni prevăzute la art.329 CP RM. Desigur, aceasta cu condiția că fapta, comisă după producerea decesului unei persoane, se soldează cu una dintre urmările prejudiciabile indicate în art.329 CP RM. În situația analizată, lipsa unității de infracțiune este condiționată de: 1) lipsa unui rezultat infracțional unic; 2) concursul de vinovății sub formă de imprudență.

Într-o speță din practica judiciară, *urmările prejudiciabile (exprimate în daune în mărime de 17.600, 28.523 și 30.000 de lei), aflate în legătură causală cu trei fapte prejudiciabile diferite, au fost sumate. În*

acest fel, făptuitorul C.I. a fost condamnat neîntemeiat în baza lit.b) alin. (2) art.329 CP RM [70]. În context, suntem de acord cu C. Duvac: „În cazul unui concurs de infracțiuni, la caracterizarea juridică a faptelor este necesar să se țină cont de urmările pe care le-a avut fiecare faptă în parte, nefiind posibil ca încadrarea să se facă în raport cu suma prejudiciilor produse prin întreaga activitate infracțională a inculpatului” [71]. Așadar, pentru fiecare dintre infracțiunile care alcătuiesc concursul, urmările prejudiciabile urmează a fi stabilite în raport cu acea vinovăție (sub formă de imprudență) sub al cărei imperiu au fost generate.

Drept rezultat al analizei pe care am efectuat-o în cadrul acestui articol, formulăm următoarele **concluzii**:

1) în contextul infracțiunilor prevăzute la art.329 CP RM, are importanță atât atitudinea psihică a făptuitorului față de fapta prejudiciabilă, cât și atitudinea psihică a făptuitorului în raport cu urmările prejudiciabile;

2) nu este cu puțință ca făptuitorul să manifeste intenție față de fapta prejudiciabilă sau urmările prejudiciabile prevăzute la art.329 CP RM;

3) atitudinea psihică a făptuitorului în raport cu urmările prejudiciabile nu poate fi considerat un criteriu suficient pentru a delimita infracțiunile prevăzute la art.329 CP RM de cele prevăzute la art.327 CP RM;

4) nu se poate susține că, după abrogarea art.331 CP RM, incriminarea faptei de refuz de a îndeplini legea a continuat în art.329 CP RM;

5) nu este oportună indicarea în art.329 CP RM a formei de vinovăție manifestate față de urmările prejudiciabile;

6) nu este oportună comasarea într-un singur articol al legii penale a neglijenței în serviciu și a abuzului de putere sau a abuzului de serviciu;

7) infracțiunile, prevăzute la art.329 CP RM, nu pot fi infracțiuni prelungite. Însă ele pot fi infracțiuni continue;

8) concursul infracțiunilor prevăzute la art.329 CP RM este posibil în cazul în care sunt întrunite următoarele două condiții: a) lipsa unui rezultat infracțional unic; b) concursul de vinovății sub formă de imprudență.

Referințe:

1. DONGOROZ, V. *Drept penal*. București: Soces & Co., 1939, p. 120.
2. ХУДЯКОВА, Н.Ю. *Сутність суб'єктивної сторони службової недбалості*. Disponibil: er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/12566/1/Худякова%20Н.%20Ю.pdf
3. ТЫНЯНАЯ, М.А. *Уголовно-правовая характеристика халатности* / Автореферат дисс. ... канд. юрид. наук. Томск, 2013, с. 11.
4. РЫЖАНКОВ, А.Ю. Незаконное привлечение к уголовной ответственности за служебную халатность как на-

рушение права человека на правосудие. В: *Конституционные права и свободы: проблемы интерпретации реализации в национальных правовых системах*. Т. 2. Новополюцк: ПГУ, 2016, с. 185-192.

5. Кримінальний кодекс України. Disponibil: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page12

6. Criminal Code of Georgia. Disponibil: <https://matsne.gov.ge/en/document/download/16426/157/en/pdf>

7. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 914.

8. BARBĂNEAGRĂ, A., ALECU, Gh., BERLIBA, V. et al. *Codul penal al Republicii Moldova: Comentariu* (Legea nr.985-XV din 18 aprilie 2002. Cu toate modificările operate până la republicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.72-74/195 din 14.04.2009. Adnotat cu jurisprudența CEDO și a instanțelor naționale.). Chișinău: Sarmis, 2009, p. 723.

9. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. II, p. 915.

10. АБАКИРОВА, П.А., ВОРОНЦОВА, И.Н., ДУЙШЕНБЕКОВА, Г.С. et al. *Настольная книга судьи. Часть II: Рассмотрение уголовных дел в суде первой инстанции*. Под общ. ред. А.А. ДАВЛЕТОВА, Ч.О. САТКЫНАЛИЕВОЙ, М.А. ДАВЛЕТБАЕВОЙ et al. Бишкек: USAID, IDLO, 2015, с. 370-371.

11. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.7 din 15.05.2017 cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216

12. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. II, p. 915.

13. ЦАРЕВ, Е.В. *Уголовное законодательство об ответственности за халатность: история, современность, перспективы развития* / Автореферат дисс. ... канд. юрид. наук. Нижний Новгород, 2009, с. 20.

14. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.7 din 15.05.2017 cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216

15. КОЧЕРГА, В.А. *Халатность: содержательные, компаративистские, правоприменительные аспекты* / Дисс. ... канд. юрид. наук. Краснодар, 2017, с. 116.

16. НЕРСЕСЯН, В.А. *Ответственность за неосторожные преступления*. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002, с. 87.

17. ЛУКАНИН, И.А. Дискуссионные вопросы оценки субъективной стороны халатности. В *Фэн-наука*, 2011, № 3, с. 18-21.

18. ПЛОТНИКОВ, А.И. *Объективное и субъективное в преступлении*. Под ред. А.И. ЧУЧАЕВА. Москва: Проспект, 2011, p. 132.

19. ХУДЯКОВА, Н.Ю. *Сутність суб'єктивної сторони службової недбалості*. Disponibil: er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/12566/1/Худякова%20Н.%20Ю.pdf

20. КОЧЕРГА, В.А. *Халатность: содержательные, компаративистские, правоприменительные аспекты* / Дисс. ... канд. юрид. наук. Краснодар, 2017, с. 63.

21. ЦАРЕВ, Е.В. Халатность как служебно-экономическое преступление: сравнительно-правовой анализ норм российского и зарубежного уголовного законодательства. В: *Экономическая безопасность России*, 2009, № 1, с. 251-254.

22. Swedish Penal Code. Disponibil: www.government.se/contentassets/5315d27076c942019828d6c36521696e/swedish-penal-code.pdf

23. Straffeloven. Disponibil: <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=181992>
24. Criminal Law of the People's Republic of China. Disponibil: www.fmprc.gov.cn/ce/cgvienna/eng/dbtyw/jdwt/crimelaw/t209043.htm
25. Уголовный кодекс Кыргызской Республики. Disponibil: cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/111527
26. *Monitorul Oficial al României*, 2016, nr.517.
27. ТЫНЯНАЯ, М.А. *Уголовно-правовая характеристика халатности* / Автореферат дисс. ... канд. юрид. наук. Томск, 2013, с. 9.
28. Sentința Judecătoriei sectorului Botanica, mun. Chișinău, din 29.09.2009. Dosarul nr.1-535/2009. Disponibil: https://jc.instante.justice.md/ro/hot?solr_document=&solr_document_2=&Tematica=329&solr_document_3=2
29. Decizia Colegiului penal lărgit din 02.07.2013. Dosarul nr.1ra-620/2013. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=423
30. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 10.10.2013. Dosarul nr.1a-1337/2013. Disponibil: https://cac.instante.justice.md/ro/hot?solr_document=&solr_document_2=&Tematica=329&solr_document_3=2&page=1
31. Sentința Judecătoriei Râșcani din 28.12.2016. Dosarul nr.1-344/2016. Disponibil: https://jdr.instante.justice.md/ro/hot?solr_document=&solr_document_2=&Tematica=329&solr_document_3=2
32. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 16.06.2009. Dosarul nr.1ra-627/2009. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/archive_courts/cauta/index2.php
33. АНИЦИЛОГОВА, В.Г. *Ответственность по советскому уголовному праву за преступную халатность* / Автореферат дисс. ... канд. юрид. наук. Ростов-на-Дону, 1954, с. 10.
34. БОРКОВ, В.Н. Основные признаки должностной халатности (ст. 293 УК РФ). В: *Вестник ОмГУ. Серия. Право*, 2014, № 1, с.185-189.
35. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. II, p. 902.
36. ХУДЯКОВА, Н.Ю. *Сутність суб'єктивної сторони службової недбалості*. Disponibil: er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/12566/1/Худякова%20Н.%20Ю..pdf
37. GRAMA, M., BOTNARU, S., ȘAVGA, A. et al. *Drept penal. Partea generală*. Vol. II. Chișinău: Tipografia Centrală, 2012, p. 243.
38. BARBĂNEAGRĂ, A., BERLIBA, V., BÂRGĂU, M. et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu*. Sub red. lui A. BARBĂNEAGRĂ. Chișinău: ARC, 2003, p. 67.
39. ЖАППАРОВА, А.С. *Ответственность за преступную халатность* / Автореферат дисс. ... канд.а юрид. наук. Алматы, 1993, с. 4.
40. *Monitorul Oficial al României*, 1936, nr.65.
41. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.41-44.
42. BARBĂNEAGRĂ, A., BERLIBA, V., BÂRGĂU, M. et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu*, p. 628.
43. BORODAC, A. *Manual de drept penal. Partea specială*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004, p. 497.
44. BRÎNZA, S., ULIANOVSKI, X., STATI, V. et al. *Drept penal. Partea specială*. Vol. 2. Chișinău: Cartier, 2005, p. 639.
45. BARBĂNEAGRĂ, A., BERLIBA, V., GURSCHI, C. et al. *Codul penal comentat și adnotat*. Chișinău: Cartier, 2005, p. 534.
46. MITRACHE, C., STĂNOU, R., MOLNAR, I. et al. *Noul Cod penal comentat*. Sub red. lui G. ANTONIU. București: C. H. Beck, 2006, p. 35.
47. Кримінальний кодекс УРСР. Київ: Держполітвидав УРСР, 1950, p. 36-37.
48. Krimināllikums. Disponibil: <http://likumi.lv/doc.php?id=88966>
49. Codice Penale. Disponibil: www.ilcaso.it/codice-penale/indice-cp.php?id_cont=314-335bis
50. Уголовный кодекс Республики Армения. Disponibil: www.parliament.am/legislation.php?ID=1349&lang=rus&sel=show
51. Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі. Disponibil: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1400000226>
52. Уголовный кодекс Кыргызской Республики. Disponibil: cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/111527
53. Уголовный кодекс Республики Таджикистан. Disponibil: <http://mmk.tj/ru/legislation/legislation-base/codecs/>
54. Уголовный кодекс Туркменистана. Disponibil: <http://www.turkmenistan.gov.tm/ru/laws/?laws=01go>
55. PASCU, I., DOBRINOIU, V., HOTCA, M. A. et al. *Noul Cod penal comentat*. Vol. 2: partea specială. București: Universul Juridic, 2014, p. 550.
56. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 22.06.2010. Dosarul nr.1ra-670/2010. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/archive_courts/cauta/index2.php
57. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 23.05.2017. Dosarul nr.1ra-760/2017. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=8823
58. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 18.12.2012. Dosarul nr.1ra-1183/2012. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/archive_courts/cauta/index2.php
59. ХУДЯКОВА, Н.Ю. *Сутність суб'єктивної сторони службової недбалості*. Disponibil: er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/12566/1/Худякова%20Н.%20ЮЮ.pdf
60. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 06.13.2012. Dosarul nr.1ra-224/2012. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/archive_courts/cauta/index2.php
61. BORODAC, A. *Manual de drept penal. Partea specială*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004, p. 494.
62. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. II, p. 912.
63. BARBĂNEAGRĂ, A., ALECU, Gh., BERLIBA, V. et al. *Codul penal al Republicii Moldova: Comentariu* (Legea nr.985-XV din 18 aprilie 2002. Cu toate modificările operate până la republicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.72-74/195 din 14.04.2009. Adnotat cu jurisprudența CEDO și a instanțelor naționale.). Chișinău: Sarmis, 2009, p. 724.
64. ХУДЯКОВА, Н.Ю. Кримінально-правова характеристика службової недбалості за законодавством Росії. В: *Вісник університету «Україна»*, 2010, № 1, с. 128-131.
65. STOIAN, A.-I. *Infracțiunea continuată (prelungită) ca formă a unității legale de infracțiune* / Teză de doctor în drept. Chișinău, 2012, p. 116-117.
66. STRAT, C. *Infracțiunea continuată săvârșită din culpă*. Disponibil: revistaprolege.ro/infracțiunea-continuata-savarsita-din-culpa/
67. DIACONESCU, Gh., DUVAC, C. *Tratat de drept penal: partea generală*. București, C. H. Beck, 2009, p. 426.
68. PASCU, I., DOBRINOIU, V., HOTCA, M. A. et al. *Noul Cod penal comentat*. Vol. 2, p. 550.
69. STOIAN, A.-I. *Infracțiunea continuată (prelungită) și infracțiunea continuă succesivă în dreptul penal*, p. 45-49.
70. Sentința Judecătoriei raionului Nisporeni din 14.03.2012. Dosarul nr.1-46/2012. Disponibil: https://jun.instante.justice.md/ro/hot?solr_document=&solr_document_2=&Tematica=329&solr_document_3=2
71. DIACONESCU, Gh., DUVAC, C. *Tratat de drept penal: partea generală*, p. 423.

Prezentat la 20.08.2017